

I.6 – אחרית הימים – “End of Days”???

<p>R. Yosef Ibn Yachya – 16th century Bible commentator, a member of the famous Ibn Yachia family which produced many great Torah scholars. He composed a commentary on the Five Megilot, and a book on Gan Eden and the afterlife called "Torah Ohr." Two other books, "Derech Ha-Chaim" and "Ner Mitzva" were lost during the burning of the Talmud in Padua in 1414. His son Gedaliah is the author of "Shalshales HaKabbalah".</p> <p style="text-align: center;">3. ר' יוסף אבן יחייא (מאה ה-16, תלמידו של הרשב"א)</p> <p>מה שראוי לדעת כי המלכות השני אחרי נבוכדנאצ' ובניו היה מלכו' מדי ופרס. והמלכות הג' היה מלכו' יון שהתחיל מאלסכנדר המוקדוני שגבר באחיו. והמלכו' הד' הוא מלכות רומא אשר נחצה לשנים קצתו נוצרים וקצתו ישמעאלים והנה הברזל מתערב בחרס כי ישמעאלים רבים עומדים תחת ממשלת הנוצרים. ואף שלא יהיו תחת ממשלתם יבואו לעירם בפרקמטיא למכור ולקנות. וכן נוצרים עומדי' תחת הישמעאלים. והנה היום בקושטאנטינה אלף ות"ק בעלי בתים מסוחרי נוצרים עשירים מפלורניציאה וויניציאה וגינובה ושאר קצות הארץ. ועושים אלו לאלו כבוד וחברה טובה. ויהי מה אינם מתחתנים אלו עם אלו כאשר לא יתדבק הברזל עם החרס דיבוק עצמי. והמלכות האחרון הוא מלך המשיח אשר לא ימלוך בכח ידי אדם רק בכח אלהיי ויהיה קיים לעולם ועד</p>	<p>R. Abraham ben Meir Ibn Ezra – (1089~1164) born in Islamic Spain, Tudela. A versatile scholar, with great influence, he was a poet, grammarian, Biblical commentator, philosopher, translator, astronomer and physician. He spent the first fifty years of his life in Spain and North Africa, and the rest of his life, from 1140 onwards, he wandered throughout Europe, mainly in Italy, but also in France, England, and other places. Close friend of R. Judah ha – Levi and mentions him often. He was a very sharp critic of his opponents. His biblical commentary explains the text according to its plain meaning (Peshat). This commentary is famous for its concise style and its linguistic orientation. It includes the views of leading scholars who were contemporaries of the author, though Ibn Ezra frequently disputes them.</p> <p style="text-align: center;">1. ראב"ע דניאל ב (לט) ובת"ך - ...יש לתמוה איך לא הזכיר דניאל מלכות ישמעאל ולמה לא היו חמש מלכויות?</p> <p>ועתה אפרש. דע כי אלכסנדרוס שהיה מלך יון הוא שהרג דריוש הפרסי כאשר יפרש דניאל. גם הוא היה מלך רומא - ורומא בעצמה היא כתיים - כאשר הורה יוסף בן גוריון בספרו. ובדניאל - ובגאון בו ציגים פתים (יא:ל)... ותרגום וציגים מיד פתים (במ' כד:כד) אשתלחן מן רומאי. והנה כתיים בן יון - אלישה ותרשיש פתים ודדגים (בר' י:ד). אם כן מלכות הנחשת הוא מלכות יון ומלכות רומא היא מלכות יון. אם כן הברזל מלכות ישמעאל. ובעבור כי מלכות פרס השחיתה כל מלכות כשדים, גם מלכות יון השחיתה כל מלכות פרס. ולא יכלה מלכות ישמעאל שהוא הברזל להשחית מלכות יון רק קצת המלכות השחית. והנה עד היום יש מקומות שישמעאל ניצח מלכות רומא ומקומות שישמעאל הוא מנוצח. על כן אמר מקצת מלכותא תיהוי תבירא ומקצת תיהוי תקיפא [מן קצת מלכותא תהנה תקיפה ומנה תהנה תבירה (מב)]. ואמר אחרי כן ובימיהון די מלכותא אנון (מד) - והטעם שתי מלכויות - מלכות רומא שהיא מלכות יון ומלכות ישמעאל - ואלה השתיים מלכויות ביום הזה. ומלכו רביעאה זאת היא מלכות ישמעאל שפשטה בעולם כי שבו לתורתם כל פרס ומדי ושבא וסבאח ומצרים ואפריקי ורבים מהודו ורובי מלכות כורש.</p> <p style="text-align: center;">2. בראשית י' (ד) ובני יון אלישה ותרשיש פתים ודדגים:</p>
--	---

אבן הר גדול Stone	אצבות רגלים ברזל וחרס Iron & Clay Feet	רגלים ברזל Iron Legs	ירכיים נחשת Copper Thigh	חזה וזרועות כסף Silver Chest & Arms	ראש זהב Gold Head	
ימות המשיח	Rome Divided	אדום Rome	יוון Greece	פרס ומדי Persia / Media	בבל Babylon	רש"י
ימות המשיח	רומא + ישמעאל Islam & Christianity	ישמעאל	יוון – כתיים Greece - Rome	פרס ומדי Persia / Media	בבל Babylon	ראב"ע
ימות המשיח	אדום + ישמעאל Islam & Christianity	אדום Rome	יוון Greece	פרס ומדי Persia / Media	בבל Babylon	יוסף בן יחייא

10. רש"י בראשית מ"ט:א
 (א) ואגידה לכם - בקש לגלות את הקץ ונסתלקה שכונה ממנו והתחיל אומר דברים אחרים:

THAT I MAY TELL YOU — He wished to reveal to them the end of Israel's exile but the Shechinah departed from him and he began to speak of other things (Genesis Rabbah 98:2).

11. רמב"ן בראשית מ"ט:א
 (א) באחרית הימים - הם ימות המשיח, כי יעקב ירמוז אליו בדבריו, כמו שאמר עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים. ורבותינו אמרו (פסחים נו א) שבקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכונה, כי לדברי הכל אחרית הימים ימות המשיח הם:

IN THE END OF DAYS. These are the days of the Messiah, for Jacob alludes to him in his words, even as he said, Until Shiloh come, and his be the obedience of peoples. Now our Rabbis have said that Jacob wished to reveal the end of Israel's exile, but the Shechinah (the Divine Presence) departed from him. Thus in the opinion of all scholars, the end of days is a reference to the days of the Messiah.

12. רבי אברהם בן הרמב"ם בראשית מ"ט:א¹
 ומאמרו באחרית הימים לפי שהברכות קשורות במצבם אשר אחר יציאת מצרים ובירושת הארץ לא במצבם בארץ מצרים:

13. נצי"ב בר' מט:א
 דבאמת אין משמעות "באחרית הימים" בכל מקום על ימות המשיח, תדע, הרי בפרשת וילך (דברים לא, כט) כתיב "וקראת אתכם הרעה באחרית הימים". גם בדברי יעקב אבינו יש הרבה דברים שלא יהיו כן בימות המשיח, כמו "זבולון לחוף ימים ישכון", ובחלוקה דספר יחזקאל אינו כן. ובלעם אמר לבלק (במדבר כד, יד) "אשר יעשה העם הזה לעמד באחרית הימים", וזה אינו בימות המשיח שכבר בטלה ונעקרה אומת מואב מן העולם. אלא משמעות "אחרית הימים" הוא סוף ימי התקופה שהמדבר עומד בו.

14. שד"ל בר' מט:א²
 באחרית הימים – בימים הבאים, בימים האחרונים, ויש אחרון שאחריו אחרון, כמו ואת לאה וילדיה אחרונים {בראשית ל"ג:ב}, וכל מה שאיננו ראשון נקרא אחרון, וכן מלת אחרית ענינה {תוצאה}, כמו כי אם יש אחרית (משלי כ"ג:י"ח) כי אחרית לאיש שלום (תהלים ל"ז:ל"ז) ועיין ירמיה כ"ט י"א, ובמדבר כ"ד י"ד,

4. ישעיהו ב:ב

וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נְכוֹן יְהִיָּה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשָּׂא מִגְבְּעוֹת וְנִהְרֹוּ אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם:

And it shall come to pass in the end of days, that the mountain of Hashem's house shall be established as the top of the mountains and exalted above the hills and all nations shall flow to it.

5. בר' מט:א (יעקב)

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְאִגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:

Yaakov called to his sons and said, "Gather and let me tell you what will happen to you at the end of days."

6. במד' כד:כז (בלעם)

וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכֹה אֵי עֲצָדָךְ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעַם הַזֶּה לְעַמְךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:

Now, behold, I go to my people. Come, I will inform you what this people shall do to your people in the latter (end of ?) days.

7. דברים לא:כא (האזינו)

כִּי יָדַעְתִּי אַחֲרֵי מוֹתִי כִּי הִשָּׁחַת תִּשְׁחַתּוּן וְסָרְתֶם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֲתֶכֶם וְקִרְאת אֲתֶכֶם הִרְעָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים כִּי תַעֲשׂוּ אֵת הָרַע בְּעֵינַי ה' לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם:

For I know that after my death you will utterly corrupt yourselves, and turn aside from the way which I have commanded you. And evil will happen to you in the latter (end of ?) days because you will do that which is evil in the sight of Hashem, to provoke him to anger through the work of your hands."

8. בראשית מט

(ו) לא יסור שִׁבְט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֶק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֵא שִׁילּוֹ וְלוֹ יִקְהַת עַמִּים:

The staff shall not depart from Yehuda, nor the rod from between his legs, until he comes to Shiloh, and the gathering of peoples is his.

9. רש"י מט:י

עד כי יבא שִׁילּוֹ – מלך המשיח, שהמלוכה שלו, וכן תרגם אונקלוס.

עד means until the King Messiah will come, whose will be the kingdom (Genesis Rabbah 99:8). Thus too does Onkelos render it.

¹ R. Avraham b. Harambam – 1186-1237, Cairo, Egypt, son of the famous R. Moshe b. Maimon, himself an illustrious sage and leader of the Egyptian Jewish community. After Rambam's death in 1204, R. Abraham became leader of the Jewish community (Nagid), a position retained in the family for six generations. Like his father, R. Abraham was proficient in rabbinic learning, philosophy, and medicine, and served as a physician in the Cairo hospital. He championed his father's controversial philosophical positions, and wrote a major polemic work to the rabbinic scholars of Provence supporting his father's views. He also authored an extensive work written in Arabic, entitled HaMaspek L'Ovdei Hashem.

² Naftali Zvi Yehuda Berlin (1816, Mir, Russia – 1893, Warsaw), also known as the Netziv, Haamek Davar is a commentary on the Torah. The commentary is mostly based on the Netziv's Parashat Hashavua shiur in the Volozhin Yeshiva. The Netziv was renowned primarily as head of the yeshiva of Volozhin in Russia, the "mother of modern yeshivot". He wrote commentaries on the Bible, the halachic midrashim, the Talmud, and the She'iltot, as well as many responsa. During his term as head of the Volozhin yeshiva, the student body of that institution included more than 400 students, who received close personal attention from him. He was active in communal affairs, and he supported the Chovevei Zion movement, which advocated Jewish settlement in Israel.

³ R. Samuel David Luzzatto - (Italy 1800 – 1865). Shadal's commentary develops a unique approach to resolving the problem that occurs when the pshat (contextual) meaning of the text conflicts with halakha, as presented in midrash halakha. Shadal argues that the pshat reflects what the Torah means and the midrash reflects the halakha and not biblical interpretation. He claims that instead of being biblical interpretation, the midrash halakha is rabbinic legislation with the desire to take a more lenient position than the Torah text.

land, that the nations may know Me when, before their eyes, I manifest My holiness through you, O Gog!

ואין הכוונה כאן על ימות המשיח אלא על כבוש ארץ ישראל וחלוקה.

17. הושע ג:ה

אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים :

Afterward the children of Israel shall return, and seek Hashem their God, and David their king, and shall come with trembling to Hashem and to His goodness in the **end of days**.

18. דניאל י:יד

ובאתי להבינך את אשר יקרה לעמך באחרית הימים כי עוד חזון לימים :

Now I have come to make you understand what shall befall your people in the **end of days**; for there is yet a vision for the days.

15. ירמיהו מח:מז

ושבתי שבות מואב באחרית הימים נאם ה' עד הנה משפט מואב :

Yet will I bring back the captivity of Moab in **end of days**, says Hashem. Thus far is the judgment of Moab.

16. יחזקאל לח:טז

ועלית על עמי ישראל כענן לכסות הארץ באחרית הימים ותהיה והבאותיך על ארצי למען דעת הגוים אתי בהקדשי בד לעיניהם גוג :

You will advance upon My people Israel, like a cloud covering the earth. This shall happen at the **end of days**. I will bring you to My

תפיסת ציר הזמן במושגים מקראיים

19. ראב"ע ישע' מא:כג

הגידו האתיות לאחור... וטעם העתידות הבאות לאחור הוא הזמן הבא כי הזמן שעבר יקרא לפנים, אז נדע כי יש בכם כח להטיב ולהרע.

"אחור" = "עתיד"

22. ישעיהו מא:כג

הגידו האתיות לאחור ונדעה כי אלהים אתם אף תיטיבו ותרעו ונשתעו ונראה יחדו :

Foretell what is yet to happen, That we may know that you are gods! Do anything, good or bad, That we may be awed and see.

23. ישעיהו מו:י

מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא נעשו אמר עצתי תקום וכל חפצי אעשה :

I foretell the future from the past, and from before - things that had not occurred. I say: My plan shall be fulfilled; I will do all I have purposed.

24. ירמיהו כט:יא

כי אנכי ידעתי את המחשבת אשר אנכי חשב עליכם נאם יקנן מחשבות שלום ולא לרעה לתת לכם אחרית ותקוה :

For I am mindful of the plans I have made concerning you—declares the LORD—plans for your welfare, not for disaster, to give you a **future** and hope.

25. קהלת י:יד

והסכל ירבה דברים לא ידע האדם מה שיהיה ואשר יהיה מאחריו מי יגיד לו

Yet the fool talks and talks! A man cannot know what will happen; who can tell him what the **future** holds?

"לפנים" = "עבר"

20. רות ד:ז

וזאת לפנים בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל :

This was the custom in **earlier times** in Israel regarding the redemption and the exchange to establish any matter, one would take off his shoe and give it to the other; and this was the manner of ratification in Israel.

21. שמ"א ט:ט

לפנים בישראל פה אמר האיש בלכתו לדרוש אלהים לכו ונלכה עד הראה כי לגביא היום יקרא לפנים הראה :

In earlier times in Israel, when a man went to inquire of God, he would say, "Come and let us go to the seer"; for the prophet of today used to be called a seer.